

מחנכים וצוות ילדי
ב"ק קריית "גשר"
המשלוח הצעיר והיוצא
אל מוסד החינוך "קשת"?

הקשר לילי: 052-6040704

אל פנסיאלא:

www.gesher-mazkeret-batya.org.il

!דבר?הפם

גיליון 64

פרשת השבוע למשפחה

כז ניסן תשס"ח • 2 מאי 2008

מושג השבוע: ואהבת לרעך כמוך

מספק של עיקרון כל כך יפה: מה חשוב יותר: עצם תהליך של בניית חיים משותפים, או תוצר סופי בצורת הגדרה מאוד מוצקת של איזו קהילה אנחנו רוצים להיות? חובה על כל אחד מאיתנו להתמודד עם השאלות האלה על מנת שלא יהיה העיקרון "ואהבת לרעך כמוך" כהצהרה ריקה מתוכן, אלא כבסיס לבניית הזהות שלנו: האישית והקהילתית כאחד.

בן ארצא

האמירה המפורסמת ביותר של היהדות, וגם התרומה המשמעותית ביותר שלה לאנושות, "ואהבת לרעך כמוך" הוא ציווי שמופיע בפרשה זו (ויקרא, י"ח, י"ט). כיצד מצוים על אהבה? שאלה שצריכה להעסיק אותנו מעבר לכמה שורות אלה. ואם לא די בה, ידועה גם קביעתו של רבי עקיבא "זה כלל גדול בתורה". אנחנו לומדים לשנן את זה, ישנה מנגינה למילים האלה, אבל איך מיישמים את זה בפועל? האם עצם קיומה של הקהילה שלנו מהווה מימוש

פרשת קדושים (ויקרא י"ט, א-כ, כ"ז)

צו זה: "זהו כלל גדול בתורה" כלומר, זה עיקרון מרכזי, מעין סיכום כל התורה כולה. כיום, בעולם של אינדיבידואליזם והעמדה של ערך ההגשמה עצמית בראש מעייניהם של פרטים רבים, הציווי המוסרי של "ואהבת לרעך כמוך" מקבל משנה חשיבות ואולי הוא חשוב מאי פעם.

הקדמה להורים

הפרשה מתחילה בציווי הכללי לכל העם להיות קדושים: "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו". אבל מה זה בדיוק להיות קדושים? הצגתי את השאלה הזו למספר ילדים ומבוגרים במשפחתי. הילדים אמרו שהם אינם יודעים למה הכוונה. מן המבוגרים קיבלתי אמנם תשובות שונות לשאלה, אך לכולם היה מכנה משותף אחד: הציווי "להיות קדושים" הוא להתנהג בצורה נאותה ולחיות על פי כללי התורה והיהדות (כלומר על פי ההנחיות והכללים שמופיעים אחר כך בהמשך הפרשה, ובעצם בתורה כולה). רובם ציינו בהקשר זה דווקא את הצד החברתי-מוסרי של היהדות ולא את היחסים שבין האדם לבורא. זאת בניגוד לאינטואיציה שמקשרת פעמים רבות בין קדושה למיסטיקה.

כבר נאמר ש"תפסת מרובה - לא תפסת", ולפיכך כדאי לצמצם את העיסוק עם ילדים צעירים בפרשה זו למספר קטן של מצוות. ורצוי שתהיינה אלה מצוות שהילדים יוכלו להזהות איתן. האפשרות המוצעת בזה היא להתייחס לפסוק י"ח שבפרק י"ט באמצעות הסיפור הבא:

51 מצוות ישנן בפרשת קדושים, שמחולקות למצוות "עשה" (13) ו"לא תעשה" (38). מצוות אלה מתייחסות לכל תחומי החיים של הפרט והחברה, כשחלקן מצוות "שבין אדם לחברו" והאחרות הן מצוות "שבין אדם למקום" (בין האדם לאלוהים). להלן מספר דוגמאות למצוות שבין אדם לחברו:

- א. "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן" - כיבוד המבוגרים.
- ב. "לא תעשו עוול במשפט במדה במשקל ובמשורה" - הגינות במסחר.
- ג. "לא תכלה פאת שדך לקצור... וכרמך לא תעולל לעני ולגר תעזוב אותם" - מתנות לעניים.
- ד. "לא תלך רכיל בעמך" - איסור לדבר לשון הרע.
- ה. "לא תקם ולא תטור את בגי עמך, וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֲךָ כָמוֹךָ, אֲנִי ה' (ויקרא י"ט י"ח) - שלילת הנקמה והנטירה ואהבת הזולת.

בהקשר לדוגמה האחרונה ידוע מאוד הסיפור על הלל הזקן שבא אליו גר אחד וביקש ללמוד ממנו את כל התורה על רגל אחת. השיב לו הלל: "דעלך סני - לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא, זיל גמור" (ובתרגום לעברית: מה ששנוא עליך לא תעשה לחברך... ואת השאר תשלים בעצמך). סביר להניח שהלל שאב, בין השאר, את פירושו לרוח התורה והיהדות מן הפסוק המפורסם מפרשתנו (ועל פי זה נראה כי האיסור לנקום או לנטור הם מקרים פרטיים של הכלל ואהבת לרעך כמוך). רבי עקיבא אמר על

אמר אבא: "אנסה להסביר לך את זה על ידי הדוגמה הבאה: נניח שיום אחד תשכחי להביא את הצבעים שלך לכיתה ותבקשי מאחת מחברותייך להשתמש בצבעים שלה. ונניח שהחברה לא תסכים (רק נניח, זה לא באמת...). ונניח שכמה ימים אחר כך יקרה מקרה הפוך. החברה שלך תבקש ממך להשתמש במחדד שלך, כי היא שכחה את המחדד שלה בבית. כיצד היית נוהגת במקרה כזה?"

"אני לא יודעת", אמרה הילה. "אולי לא הייתי מרשה לה להשתמש במחדד כמו שהיא לא הרשתה לי להשתמש בצבעים שלה."

"מה שאת חושבת זהו מאוד טבעי", אמר אבא, "אבל הפסוק מלמד אותנו שההתנהגות הנכונה במקרה זה היא דווקא לתת לה להשתמש במחדד. זה נקרא לא לנקום. וחוף מזה, גם כאשר תתני לה את מה שהיא מבקשת אל תגידי לה: 'אני לא כמוד'. את לא רצית לתת לי את הצבעים אבל אני כן נותנת לך את המחדד'. זה נקרא לא לנטור." "אני חושבת שהבנתי עכשיו מה זה לא לנקום ולא לנטור", אמרה הילה. "לא לנקום ולא לנטור זה בעצם להתנהג אל אחרים באותו אופן שבו הייתי רוצה שאחרים יתנהגו כלפי." "נכון" אמר אבא, "וזה בדיוק 'ואהבת לרעך כמוך'."

מרכז איכנה

סב לתלמידים בגן ובכיתה א' קשת בייס בן גוריון

הילה לומדת השנה בכיתה א' והיא כבר יודעת לקרוא. גם מן החומש יודעת הילה לקרוא אבל רק בתנאי שהוא מנוקד. לעומת זאת, את מה שכתוב בספר התורה שקוראים בו בשבת בבית הכנסת קשה לה עדיין לקרוא כי הכתב שם אינו מנוקד וגם האותיות שם קצת שונות מהאותיות שאליהן היא רגילה. ביום ששי בערב הביא אבא להילה חומש מנוקד וביקש ממנה לקרוא בקול רם את הפסוקים הראשונים שבפרשת קדושים. התחילה הילה לקרוא בקול רם ולאט פסוקים אלה, וכשהגיעה למלים: "קדושים תהיו כי קדוש אני" עצרה ושאלה: "אבא, מה זה להיות קדושים?" "להיות קדושים זה להתנהג כראוי ולעשות דברים טובים", אמר אבא.

"איזה דברים?" שאלה הילה.

"לעזור לאנשים עניים, לכבד את ההורים, לא לקלל, לא להרביץ לא לשקר ועוד הרבה דברים אחרים", ענה אבא. "וכל הדברים האלה כתובים בפרשה?" שאלה הילה. "כן" השיב אבא. "הם כתובים בהמשך הפרשה." "תראה לי איפה", ביקשה הילה.

דילג אבא על פסוקים רבים שחשב כי קשה יהיה לו להסביר אותם לילדה בת שש והגיע ישר לפסוק שבו היה כתוב: "לא תקם ולא תטור את בני עמך, ואהבת לרעך כמוך, אני ה'" (ויקרא י"ט 18).

"האם את יודעת מה זה לנקום ולנטור", שאל אבא את הילה?

"לא", ענתה הילה, "תסביר לי."

לספר כדי לחיות – תיאטרון עדות

בשנים האחרונות התחיל אבא לספר לנו על קורותיו באותה תקופה אפלה. אני יכול רק לשער שכאשר אתה מוקף באישה, שלושה ילדים, 12 נכדים ושישה נינים, ניתן להסתכל על אותה תקופה קשה ולהרגיש בכל זאת תחושה של ניצחון. ניצחון כנגד כל הסיכויים.

בשנה וחצי האחרונות היה אבא שלי שותף לפרויקט בשם "תיאטרון עדות". הפרויקט, בניצוחם של בני הזוג עזרא ועידית דגן, הפגיש בין בני נוער וקבוצה של ניצולי שואה. פעם בשבוע הם נפגשו והשמיעו את סיפורם של הניצולים. הפרויקט, שאפשר לניצולים להציג את קורות הישרדותם לאור מצבם האישי והמשפחתי כיום, נגע לליבם של בני הנוער שנולדו כאן למציאות חיים שונה בתכלית. בכך הוא תרם להנצחת הסיפורים של ניצולי השואה ולהעברת הזיכרון והמסר שמאחורי הסיפורים לדור ההמשך.

למרות חשיבותו הרבה של התהליך שעברה הקבוצה במפגשים החד-שבועיים במשך השנה וחצי שחלפה, שיאו של הפרויקט, לפחות בעיניי, הוא מופע משותף של הניצולים ובני הנוער שבו מומחזים סיפורי ההצלחה השונים כשהילדים משחקים בתפקידי הניצולים ביחד עם הניצולים עצמם.

בשנת 1942, כשהיה בן שבע, קיבל אבא שלי מאביו את התמונה הזו ברגעי חייו האחרונים. בתמונה נראים אבי עם הוריו, והיא צולמה כשהוא היה בן שנתיים. סבא ז"ל אמר לו שהוא מקווה שהתמונה תעזור לו לזכור את משפחתו - התמונה הזו היא המזכרת המוחשית היחידה ממנה.

אבי, שנשאר יתום לאחר מות אמו, עלה ארצה בשנת 1944 תוך שהוא מתגבר על קשיים רבים והקים משפחה לתפארת (בזכותה של אמא כמוכן). במשך כל שנות ילדותי ובגרותי ועד לשנים האחרונות לא הרבה אבא לספר על מה שעבר עליו בשואה. אך למרות שבבית לא דיברנו על האירוע הקשה בשנות ה-30 וה-40 של המאה הקודמת ובפרט על סיפור חייו הקשה, לשואה היה חלק מרכזי בעיצוב חיי. כנראה שמה שלא נאמר היה חזק יותר מכל אמירה.

ולא חיפשו נקמת דם, הם בחרו לבנות עברנו ועבור ילדינו עולם טוב יותר.

"חסרה אני מילים, אבל מוכרחה אני לכתוב, מוכרחה, רוצה אני לבקשכם שלא תשכחו את המתים. רוצה אני להתחנן בפניכם ולבקשכם בכל לשון של בקשה שתנקמו את נקמתנו. רוצה אני שתקימו יד לנו - מצבה שתגיע עד השמים, ציון שיראה אותו העולם כולו - פסל לא משיש ולא מאבן, אלא ממעשים טובים, כי מאמינה אני באמונה שלמה, שרק מצבה כזאת עשויה להבטיח לכם ולילדיכם עתיד טוב יותר" (מתוך זיכרונותיה של דוניה רוזן 23.6.1943).

ישי דוֹנִיָּה רוֹזֶן

אב לתלמידים בגן ובכיתה ב' קשת
בי"ס בן גוריון

כשהוצג הסיפור של אבא, למרות שהיה מוכר לי, הוא הפך פתאום מסיפור למשהו חי - העדות שהיתה דבר פרטי נהפכה לנחלת הכלל. הבטתי בבת שלי במהלך ההצגה - היא ישבה מהופנטת והקשיבה. נטע, שגילה כגילו של אבי בזמן השואה, חיה בעולם שרחוק כרחוק מזרח ממערב מהעולם שאבי חווה בילדותו. באותו רגע הבנתי שתפקידי העיקרי כבן לניצול שואה, כיהודי וכאדם הוא לוודא שהתקופה ההיא לא תחזור לעולם. הבנתי שאנו נמצאים בתקופת זמן שעדיין מאפשרת לאנשים שהזיכרון "צרוב בבשרם" להנחיל אותו לדור הצעיר, אולם לא ירחק היום בו לא יישארו זוכרים אלא ספרי זיכרונות. לכן חובה עלינו לקחת את לפיד ההנצחה ולצקת לתוכו תוכן ומהות.

עלינו להעביר לדור הצעיר את המסר שהעבירו לנו הורינו במעשיהם. הם לא איבדו את האמונה באדם ובצלם האנוש

קידוש החיים וקידוש השם – דילמות של היהודי המאמין בשואה

והיהודי הקריב גופו בקידוש השם. עתה דורש האויב את גופו של היהודי. לפיכך חייב יהודי להגן עליו ולשומרו." בפרפראזה על דברי ניסנבאום ניתן לומר כי האנטישמיות הדתית דרשה מהיהודי להמיר את דתו בכדי להימנע ממוות; בעת החדשה דרשה ממנו האנטישמיות המודרנית, שהתבססה על תורת הגזע, לעזוב את מדינתו ולהגר למקום אחר; האנטישמיות הנאצית שללה מהיהודי כל אלמנט של בחירה היא פשוט תבעה את מותו ללא כל התניה שהיא. דווקא השלילה המוחלטת הזאת הביאה רבנים רבים לאמץ, ביוזעין או שלא ביוזעין, את תפיסת קידוש החיים של ניסנבאום ועל ידי כך לפטור את המאמין לכל הפחות מן הדילמה שבין עמידה על קיום המצוות לרצון הבסיסי לשרוד. עד כמה קריטית וכבדת משקל הייתה פסיקתם בעיני חסידיהם תלמד הדוגמה הבאה:

בערב ראש השנה תש"ה (1944) נערכה באושוויץ סלקציה של נערים בני 14-18. לאחר מיון נשארו כאלף וארבע מאות נערים שנועדו לשילוח אל תאי הגזים ונמסרו לשמירה על ידי הקאפו עד לביצוע גזר דינם. תמורת בצע כסף הסכימו אנשי הקאפו לשחרר נערים בודדים, אך מיד חטפו נערים אחרים במקומם כדי להשלים את מכסת הנערים שקיבלו לשמירה. הרב נשאל על ידי אביו של אחד הנערים האם מותר לאדם לפדות את בנו בזמן שברור וידוע כי נער אחר ייתפס במקום בנו ויוצא להורג. מתוך העובדות נוכח הרב לדעת שהקאפו לקח נער אחר תמורת הנפדה עוד לפני שחרורו של הפדוי, ולכן נמנע מלתת תשובה בנידון. האב השואל ראה בסירוב לתת מענה מפורש תשובה שלילית, ולכן נמנע מלפדות את בנו וקיבל את גזר הדין בהשלמה.

לון כפן

אב לתלמידה בכיתה ב' קשת
בי"ס בן גוריון

סוגיית פיקוח הנפש בתקופת השואה העסיקה רבות את הרבנים ואת צאן מרעיתם בגטאות. ההלכה היהודית קבעה אמות מידה מחמירות ביותר לקיום מצוות, אך התנאים שנכפו על היהודי המאמין בגטאות או במחנות העמידו אותו אל מול אתגר יום יומי אשר לרוב היה בלתי אפשרי לעמוד בו. אל הרבנים הופנו שאלות ובהן ציפייה של השואל לסייע לו להתמודד עם הדילמה ההלכתית הקשה שניחתה עליו. קריאה ברבות מן התשובות לשאלות הללו מגלה כי הרבנים נתנו בפסיקותיהם אישור ולגיטימציה לעבור על כל איסור, ולו החמור ביותר, משום פיקוח נפש. כך, לדוגמה, בשנת 1942 הפנה יעקב וייס, יהודי שהועסק בעבודות כפייה במחנה הסמוך לגטו קובנה, שאלה לרבו, הרב אשר: "ניתנה לי האפשרות לעבוד במטבח, האם לקבל את העבודה על אף שזה כרוך בחילול שבת אך באופן כזה להינצל מעבודת פרך ומסכנת נפשות, והאם מותר לי לאכול מן המרק הטרף שבישלתי ביום השבת?" הרב פסק כי מותר לו ולאחרים לעסוק בבישול ואף לאכול מן המרק משום פיקוח נפש. במקרה אחר שאלה אישה מעוברת מגטו לודז' את רבה האם יותר לה לעבור הפלה משום שאם יתגלה כי היא הרה עשויים הגרמנים להוציאה להורג. הרב פסק שיש להתיר הפלה מלאכותית כדי להציל את האישה, שאם לא כן "ברי הוא הדבר ששניהם יומתו".

הבחירה באתוס אשר במרכזו עומד קוד ה"פיקוח נפש" לא היתה מובנת מאליה. מולה עמדה מסורת בת מאות שנים של 'קידוש השם'. כלומר, העדפתו של המוות על פני עבירה על מצוות שהן בבחינת ייהרג ובל יעבור. פורץ הדרך לגישה זו היה הרב יצחק ניסנבאום, פעיל מרכזי בקהילת המזרח"י של ורשה, שטען בחודשים הראשונים לקיומו של הגטו בוורשה כי "זוהי שעת קידוש החיים ולא קידוש השם בהליכה למוות. בעבר דרשו מאיתנו אויבנו את נשמותינו

כא פקפוא מאחא מלא סאם
אמלפאמ מלא
אפאדא פאן
אזכא אלא בשמחה

מלא סאם אמלפאמ סטרינקאסקי
אפאדא פאם
הרבה אאשר אנא
מקפוא אלא מזכרא פאם

	ר				
א	ש	ק	ח	ש	מ
א	פ	ה	פ	ה	פ
א					

אזכא אלא

הפיה פלא

לחידה השבועית הפעם שני חלקים. תחילה קיראו את הסיפור הקצר והשלימו את המילים החסרות מתוך מחסן המילים.

האוטובוס עצר בתחנה. טל $\frac{9}{7}$ השש התבוננה כיצד איש זקן וכפוף עולה באיטיות לאוטובוס, כשלתע נפל זוג $\frac{1}{20} \frac{4}{18} \frac{22}{5} \frac{12}{16}$ מכיסו אל המדרכה. טל קמה מיד $\frac{8}{15} \frac{16}{6} \frac{11}{19}$ במדרגות אל המדרכה כדי לאסוף את משקפיו של הישיש. היא חזרה לאוטובוס, $\frac{14}{3} \frac{17}{19}$ לאיש את האבידה וחזרה למקומה. כשהזקן עבר ליד טל, הוא הודה לה מקרב לב, ואמר: "גם אני הייתי פעם צעיר עם גב $\frac{2}{13} \frac{10}{21}$ ועזרתי למבוגרים ממני ועכשיו הדור הצעיר עוזר לי. כל הכבוד לך, את קיימת במעשיך את הפסוק מפרשת השבוע, פרשת קדושים."

מחסן המילים: נתנה, בת, זקוף, משקפיים, וירדה.

כדי לדעת לאיזה פסוק התכוון האיש, הציבו את האותיות מהמילים שהשלמתם לפי המספרים המופיעים בתחתית האותיות.

הפאזל! נא ווארע זאצברג

" $\frac{22}{21} \frac{20}{19} \frac{18}{17} \frac{16}{15} \frac{14}{13} \frac{12}{11} \frac{10}{9} \frac{8}{7} \frac{6}{5} \frac{4}{3} \frac{2}{1}$ "

